

”ואת עמלנו” – עמל תורה ואזרחות פעילה

הצעה לפעילות בכיתה

קהל יעד: ט'-י"ב
משך זמן: 45 דקות

רקע למורה:

בדור השפע וה'המזון המהיר' בו אנו חיים נדחק לפעמים לשוליים חשיבותו של המאמץ והעמל. כשכל מוצר או רעיון יכול להגיע תוך שעות ספורות לפתח הבית מה ערכה של השקעה? האם עמל הוא מושג ששייך לדורות קודמים וכיצד ניתן לחנך לתפיסה יהודית אשר מציבה את עמל התורה כערך גם כאשר את התוצאה לא תמיד ניתן לראות בעיניים או למשש? בשאלות הגדולות האלו נבקש לעסוק בשיעור הקרוב.

חלק א' – פתיחה

נציג לכיתה סיטואציות שונות ונבקש מהם להצביע האם אותם מקרים נחשבים "הצלחה"?

- קבוצת כדורסל שהגיעה לגמר אבל לא זכתה בגביע
- אצנית שהתאמנה לקראת ריצת מרתון ונפצעה יומיים לפני התחרות
- חניך בקורס טייס שנשר מהקורס חצי שנה לפני סופו
- מדען שניסה כל חייו לפצח את סודות האטום ללא הצלחה
- רופאה שטיפלה במסירות בחולה סרטן שנפטר לבסוף

[למורה:] בהתאם לאופי הכיתה ניתן להרחיב את ההצבעה לדיון קצר ולאסוף תשובות ביחס לשאלה כיצד אנחנו מגדירים הצלחה]

לאחר הדיון נצפה יחד בסרטון **הבא** [בסרטון מוצג שחקן ה-NBA יאניס אנטטוקומפו עונה לשאלת עיתונאי האם העונה בה לא הצליח להגיע להישגים היא כישלון]

- איך אנחנו מגדירים היום 'הצלחה' או 'כישלון'?
- מה הוביל אותנו להגדרות בהן אנחנו משתמשים היום

חלק ב' – לימוד

נלמד יחד מדבריו של ר' יוסף חיים מבגדאד:

”שיש שתי בחינות, האי נקרא עוברי דרכים, שכל מטרת לבו רק לבוא ולהגיע למחוז חפצו, ובדרך הוא רץ עדי יגיע למקומו, והב' נקרא הולכי דרכים, והיינו שיודיע שבכל מקום אשר תדרוך כף רגלו, הנה ה' מכין מצעדיו, למען יתקן שם איזה ניצוץ קדוש השייך לנשמתו, וזה עיקר מהלכו, רק ששם לו השם יתברך סיבה למחוז חפצו, למען יסע דרך הילוכו בכל המקומות, עדי יגיע שמה”

(בניהו בן יהוידע ברכות ג' ע"א)

- כיצד נראית התקדמות אישית בדרך לפי פירושו של הבן איש חי?
- כיצד לדעתך הוא היה מגדיר את מושג ה'הצלחה'?

מגמה רוחנית גבוהה כללית, ראויים היו להיות מוחשים בחוש נשמת, באותו הגובה והנועם שעצם המגמה מורגשת בו כשאנו מציירים אותה. אבל טבע הארץ, התנוודות החיים, ולאות הרוחניות כשהיא נסגרת במסגר הגופניות, גרם שרק טעמו של הפרי, של המגמה האחרונה, האידיאל הראשי, מורגש הוא בנעמו והדרו. אבל העצים הנושאים עליהם את הפרי, עם כל נחיצותם לגידול הפרי, נתעבו ונתגשמו ואבדו את טעמם"

(אורות התשובה ו', ז')

- מה הייתה התוצאה של חטא אדם וחווה ומהו התיקון לדעת הרב קוק?
- האם תוכלו לחשוב על סיטואציה אישית שבה נוכח המתח שבין דרך ותוצאה?

"אם בְּחִקְתִּי תִּלְכוּ וְאֶת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם; יִכּוֹל אֱלֹהֵי הַמִּצְוֹת? כִּשְׁהוּא אֹמֵר "וְאֶת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם", הֲרֵי מִצְוֹת אֲמֹרוֹת. הֲאֵי מָה אֲנִי מְקִיִּים "אִם בְּחִקְתִּי תִּלְכוּ"? לְהִיֹּת עֲמֵלִים בְּתוֹרָה.

(ספרא ויקרא כ"ו, ג')

- מהו "החוק" אותו מבקש המדרש ללמד אותנו ביחס ללימוד התורה?

 חלק ג' – המשגה

נחלק את הכיתה ל-4 קבוצות ונספר כי לאחר חודשים של הכנות מחר בבוקר הן מובילות את טקס הדלקת המשואות של מדינת ישראל, כל קבוצה צריכה לכתוב את כל המשימות שנשארו והן צריכות לעשות הלילה כדי להתכונן למחר בשביל שהטקס יהיה מושלם.

[למורה: מבלי ששאר הקבוצות יידעו יש לבחור תלמיד אחד מכל קבוצה ולהדריך אותו במהלך כל התרגיל להניח את הראש על השולחן, לישון ולא להיות שותף בשום דרך (אפשר להכין גם פתק קטן עם המשימה ולמסור לנציג)]

- מה אופי המשימות שכתבתם לעצמכם? (אופי חשיבתי או מעשי? פאסיבי או אקטיבי?)
- מה הייתה ההרגשה ביחס לנציג שלא השתתף בחשיבה?

נלמד את דברי המדרש שמתאר את הלילה לפני קבלת התורה:

"ישנו להם ישראל כל אותו הלילה לפי ששינה של עצרת עריבה והלילה קצרה אמר ר' יודן אפילו פורטענא לא עקץ במ בא הקדוש ברוך הוא ומצאן ישנים התחיל מעמיד עליהם בקלאנין הה"ד ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים והיה משה מעורר לישראל ומוציאן לאפנתי של מלך מלכי המלכים הקב"ה הה"ד ויוצא משה את העם לקראת האלהים"

(שיר השירים רבה א', י"ב ב')

- מה הביקורת ביחס להתנהגות של עם ישראל?
- מה מצופה ממי שרוצה להתקדם בעולמו האישי או הרוחני?

¹ **למורה:** ניתן להשתמש כאן בדבריה של עליזה בלוך בספרה 'לבנות את הגשר הזה': "תקופה זו של בחינות הבגרות בדרך כלל חלה בימי ספירת העומר... הספירה המשותפת היתה מעין טקס שדרכו פוגגנו יחד את החששות. ספירה זו מבטאת גם את ההשקעה הגדולה ואת הציפייה לקראת חג שבועות, הלוא הוא חג מתן תורה. מנהג זה של הספירה מזכיר שוב ושוב את ערכו של התהליך עצמו, ולא של נקודת הסיום שלו בלבד. הבנת האתגר כתהליך שלו התחלה אמצע וסוף, מאפשרת היערכות נפשית וכלכלת כוחות נכונה. ללא השקעה ומאמץ מתמשכים לא ניתן להגיע לשיא - למעין מעמד הר סיני בזעיר אנפין"

רבי יהודה אומר בלשון אחר "ויבאו בני ישראל בתוך הים" - כיון שעמדו שבטים על הים זה אומר אין אני יורד תחלה לים וזה אומר אין אני יורד תחלה לים... מתוך שהיו עומדין ונוטלין עצה, קפץ נחשון בן עמינדב ונפל לים, עליו הכתוב אומר "הושעני אלהים כי באו מים עד נפש" ואומר "טבעתי ביון מצולה ואין מעמד באתי במעמקי מים ושבולת מים שטפתני" ואומר "אל תשטפני שבולת מים ואל תבלעני מצולה ואל תאטר עלי באר פיה" מיד אמר המקום למשה: ידידי טובע בים והים סוגר ושונא רודף ואתה עומד ומרבה בתפלה!! אמר לפניו: רבונו של עולם ומה בידי לעשות? אמר לו: ואתה הרם את מטך

(מכילתא דברי ישמעאל י"ד, כ"ב, א')

- לדעתך האישית אם היית על שפת ים סוף האם היית בדיונים או עם נחשון בים? [למורה: בכיתה בה דיון כזה יכול לעורר רגשות קשים אבל לשאול כשאלה אישית]

חלק ד' – סיכום

נקרא יחד עם הכיתה חלק מנאומו של נשיא ארה"ב לשעבר תיאודור (טדי) רוזוולט:

"לא המבקר חשוב, וגם לא מי שמצביע על מעידתם של חזקים או על האופן שבו היו צריכים לפעול. השבח מגיע לאנשים הנאבקים בזירה, שפניהם מכוסים באבק, יזע ודם; ששואפים כל הזמן, שטועים שוב ושוב. מפני שאין מאמץ בלי טעויות; לאלה שמנסים, שמתלהבים, שמקדישים עצמם למען מטרה ראויה; אלה שבמקרה הטוב מצליחים ובמקרה הגרוע נכשלים – אך לפחות עושים זאת בשעה שהעזו וניסו, כך שמקומם לעולם לא יהיה לצד הנשמות הקרות ומוגות הלב שלא ידעו מעולם ניצחון או הפסד."

(נאום בסורבון בפריז, 23/4/1910)

- האם בחייך ישנו תחום שבו אתה מרגיש/ה "כאדם בזירה"?
- כיצד ניתן אנחנו יכולים ככיתה להתייחס כך ללימוד התורה?

למורה: כסיכום של המהלך השיעור הוא הזדמנות מצוינת להתחיל לימוד יומי בכיתה של ספר מסוים. בתוך הבנה שלא התוצאה הסופית היא החשובה בהכרח אלא דווקא העמל האפשרות ללמוד תורה באופן יום יומי יכולה להיות משמעותית מתוך הלימוד וההמשגה החדשה.